

Visn. Lviv. Univ., Ser. Zhurn. 2020: 47; 77–87 • DOI: <http://dx.doi.org/10.30970/vjo.2020.47.10507>

УДК 007:304:001

ТРАНСФОРМАЦІЯ ЖАНРІВ У ФОТОЖУРНАЛІСТИЦІ: ТЕОРЕТИЧНИЙ ТА ГЕНОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТИ

Ярослав Табінський

Львівський національний університет імені Івана Франка

вул. Генерала Чупринки, 49, 79044, Львів, Україна

e-mail: tabinskyi@gmail.com

<https://orcid.org/0000-0002-5122-4253>

У статті проаналізовано основні трансформаційні процеси, які відбуваються в сучасній фотожурналістиці. Описано жанрову систему фотожурналістики, проаналізовано класифікацію, яку пропонують українські та закордонні дослідники. З'ясовано головні особливості сучасної фотоілюстрації з усіма видозмінами і переходом у різноманітні візуальні форми.

Ключові слова: фотожурналістика, жанри фотожурналістики, трансформація жанрів, візуальні медіа, фотографія.

Постановка проблеми. Однією з важливих рис сучасної фотожурналістики є технологічно-функціональні можливості, завдяки яким якість фотоілюстрації значно поліпшилась. Особливо принциповим до вимог часу став перехід на мультимедійні цифрові платформи (веб-сайти, портали, блоги, сторінки в соцмережах тощо), без яких жодна редакція друкованого видання сьогодні не в змозі працювати чи зацікавити свого читача. Тому так зване «примикання» традиційних ЗМІ до цифрових технологій і зумовило деякі зміни в матеріалах, виконаних у певному жанрі, а також в їхній підготовці відповідно до формату, стилю та обсягу.

Сьогодні невідкладною є потреба у визначенні жанрової системи. Враховуючи трансформаційні зміни, потрібно виявити її зображальні особливості, проаналізувати вплив однієї чи іншої візуальної форми на реципієнта, а також з'ясувати домінуючі ознаки фотоілюстрацій, які виконують функцію документування.

Фото з важливих суспільних подій та явищ може передати набагато більше інформації та миттєво вплинути на людину, аніж декілька сотень рядків тексту. Саме тому більшість редакторів обирають якісні та важливі за змістом фотоілюстрації для друкованих та інтернет-видань. Відповідність ілюстративного матеріалу щодо жанрової палітри фотожурналістики є особливо важливою, адже певний жанр формує зміст та візуальне обличчя редакції. Щоправда, з розвитком мультимедійних цифрових технологій жанри фотожурналістики перебувають у процесі внутрішньої асиміляції (отримують деякі суміжні ознаки й уподібнення) та трансформації (зміни й перетворення однієї форми в іншу).

Сучасна проблематика жанрової системи фотожурналістики особливо актуальна. Науковці здійснюють чимало генологічних досліджень щодо класифікацій жанрів фотожурналістики, але єдиної системи так і не вироблено.

Мета нашого дослідження полягає у вивченні стану сучасної жанрової системи фотожурналістики. Саме визначення явищ трансформації, змін, переходу інформації з однієї форми в іншу важливе з огляду на стрімкий розвиток цифрових технологій. Досягнення мети передбачає розв'язання таких завдань: вивчити питання класифікації жанрів сучасної фотожурналістики; проаналізувати жанрові форми зображень у журналістських публікаціях; виявити основні характерні ознаки жанрів у фотожурналістиці; пояснити процеси жанрових змін і перетворень.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Серед досліджень, які стосуються проблем сучасної фотожурналістики, є небагато праць. Науковці зрідка вивчають фотографію в генологічному контексті, йдеться саме про дослідження жанрів, різновидів форм та ознак.

У працях Ганни Цуканової¹ зосереджено увагу на нових можливостях цифрової фотожурналістики, які зумовлені розширенням технічного потенціалу. Сучасні мультимедійні інструменти й можливості платформ сприяють появі нових форматів представлення візуального контенту. При цьому авторка переконана що не варто говорити про виникнення нових жанрів, адже мультимедійні засоби хоч і поширюють інформацію для споживачів, однак саму жанрову класифікацію зображальної журналістики вони не розширюють.

Професор Сергій Горевалов класифікує жанри фотожурналістики за принципом, який ґрунтується на єдності слова і зображення, та виокремлює самостійні й допоміжні жанри², а польський професор Казімеж Вольний-Зможинський пропонує та характеризує деякі нові візуальні форми передачі інформації, зокрема – прес-фотографію, фотоесей, фотокаст тощо³.

Методологічна основа дослідження. Для розв'язання поставлених завдань використано загальнонаукові методи аналізу й синтезу. Завдяки порівняльно-логічному методу вдалось зіставити запропоновані українськими та закордонними вченими жанрові системи фотожурналістики. Застосування історико-теоретичного та комплексно-аналітичного методу дало змогу здійснити опис становлення та розвитку жанрів фотожурналістики, а також аргументувати потребу вивчення процесів трансформації жанрових форм. Для виокремлення основних характеристик жанрових платформ фотожурналістики застосовано концептуально-системний метод, а для осмислення та визначення ефективності мультимедійних форм із застосування фотографії вжито метод опису та узагальнення.

Виклад основного матеріалу. Сучасна медійна система перебуває у стані розширення формату подання інформації. Про це свідчать останні дослідження науковців у сфері комунікацій. Засоби масової інформації щоразу змінюють форму публікацій для досягнення високих рейтингів, а особливо для заохочення читача (глядача) до перегляду матеріалів. Відомо, що людина насамперед візуально сприй-

¹ Цуканова, Г. (2015), *Трансформація фотожурналістики у контексті конвергенції медіа*.

² Горевалов, С.І., Зикун, Н.І. та Стародуб, С.А. (Ред) (2010), *Фотожурналістика в системі засобів масової комунікації: єдність слова і зображення: Навчальний посібник*, Київ, с. 105.

³ Wolny-Zmorzyński, K., Morawiecki, J., Urbaniak, P., (red.) (2017), *Gatunki dziennikarskie w Europie. Wstęp do genologii porównawczej*, Wrocław, s. 27.

має інформацію, тому дуже часто друковані видання «віддають» усю першу сторінку для ілюстрування актуальної теми.

Сьогодні критерії відбору фото є значно вищими завдяки розвитку мережевої фотоілюстрації. Раніше аналітики визначали різницю між газетними й журнальними фотоілюстраціями, порівнюючи якість, форму та зміст, але сьогодні існує потреба розглядати ще й мультимедійні платформи. Вони стають універсальними та конвергентними об'єктами, що підвищують вимоги до візуального контенту. Дослідники фотожурналістики зазвичай описують традиційні медіа, адже розуміємо, що пріоритетним є використання фотоілюстрації в друкованих ЗМІ. Але, на нашу думку, зараз потрібно вивчати сучасні тенденції розвитку саме цифрової фотографії. Адже завдяки технологічним змінам за останні роки розширюються функціональні можливості використання фотозображення. Раптові та визначені технологічні зміни неабияк вплинули на формування жанрової системи фотожурналістики, яка, за нашим спостереженням, перебуває у стані переходу до цифрових форм.

Професор Сергій Горевалов за допомогою принципу єдності слова та зображення пропонує власну класифікацію жанрів фотожурналістики. Зокрема, дослідник виокремлює: **самостійні жанри**, вказуючи на **малі** (інформаційні) – фотохроніку, фотозамітку, фотозамальовку, фотопривітання, фотонovelу, та **великі** (аналітичні – фоторепортаж, фотонарис, фоторозповідь, фоторецензія, фотодайджест. До **допоміжних** жанрів науковець зараховує: фотоілюстрацію (пряму, асоціативну, вільну), фоторекламу, фотознайомство, фотоанонс, фотонатюрморт, фотопортрет, фотопейзаж⁴.

За словами науковця, серед фахівців немає однаковості у визначеності жанрової структури фотожурналістики, тому варто розглядати дві жанрові системи – традиційну та експериментальну, у яких матеріал групується на різних засадах. Оскільки в основі фотожурналістики об'єктом дослідження є зображення, дуже часто цю галузь називають зображальною журналістикою. Ігор Михайлин визначає її особливість у порівнянні з друкованою журналістикою – це підготовка зображальних матеріалів до використання у медіа⁵.

У редакціях щодня постає проблема вибору якнайкращого наповненого змістом ілюстративного матеріалу. Саме фотографії є не менш важливими, ніж текст у підготовці друкованих шпальт. А в онлайн-виданнях від вдалого вибору фото залежить створення візуального обличчя редакції, впізнаваність стилю, зростання рейтингів через зацікавленість читачів.

Сергій Горевалов пише, що різні автори ще з 1926 року розробляють жанрову структуру фотожурналістики, тому й склалася певна основа⁶. Фотографія є настільки довершеною, що іноді може замінювати великі частини тексту, підсилити або доповнити його. Та найважливішою є функція унаочнення, тому дослідник й пропонує класифікацію жанрів за принципом єдності слова і зображення. Такий принцип

⁴ Горевалов, С.І., Зикун, Н.І. та Стародуб, С.А. (Ред) (2010), *Фотожурналістика в системі засобів масової комунікації: єдність слова і зображення: Навчальний посібник*, Київ, с. 105.

⁵ Гетьманець, М., Михайлин, І. (2009), *Сучасний словник літератури і журналістики*, Харків, с. 208.

⁶ Горевалов, С.І., Зикун, Н.І. та Стародуб, С.А. (Ред) (2010), *Фотожурналістика в системі засобів масової комунікації: єдність слова і зображення: Навчальний посібник*, Київ, с. 103.

поділу жанрової системи фотожурналістики підтримали й дослідники В. Юодакіс (м. Вільнюс), Б. Головка (м. Москва), Б. Черняков (м. Київ)⁷.

У фоторепортажі головний об'єкт – це подія, найхарактерніша ознака – єдність часу, місця та події, метод роботи – репортажний. Сьогодні справжній репортаж у пресі трапляється нечасто. Добіркою світлин, присвячених певній темі, об'єднаних відповідним сюжетом, спільним заголовком, називають фотонарис. Постійним об'єктом фотонарису є явище, біографія людини чи її доля. Метод знімання – і репортажний, і художній або аранжувальний⁸.

Чимраз складнішим завданням для дослідників фотожурналістики є визначення жанрових особливостей конкретних матеріалів у медіа. Сьогодні майже неможливо знайти класичний фоторепортаж чи фотонарис, проте з'являються нові форми у електронних медіа, зокрема, лонґриди, фотоблоги, фотопроекти тощо. Тепер подорожній фотонарис трансформується у тревел-фотографію, а будь-який автопортрет сьогодні називають селфі.

Важливим є факт, що поява в англійській мові слова «селфі» стала підтвердженням зростання популярності автопортретів. Словник Oxford English Dictionary оголосив слово *selfie* міжнародним словом 2013 року і додав його офіційно до власного складу⁹. Під значенням терміну «Selfie» (від англійського *self* – «сам, само») користувачі розуміють автопортрети, зроблені за допомогою камери мобільного телефону, які одразу можна завантажити на власні сторінки у соціальних мережах і поділитись емоціями в режимі онлайн.

Автопортрети, зняті на мобільний телефон, стають дедалі популярнішими і є одними з останніх феноменів електронної сучасності. За даними дослідників з Нью-Йорка, які аналізують фото з різних куточків світу, щодня у соціальні мережі завантажують декілька мільйонів селфі. Порівняно з минулим роком у 2019 році фотографій з хештегом *#selfie* лише в мережі Instagram завантажено на 50 мільйонів більше.

За повідомленням видання «The Washington Post», вчені Національної медичної бібліотеки США, а також індійські дослідники інституту медичних наук вивчили та проаналізували статистику смертей через створення фотоселфі. Лише з 2011 по 2017 рік загинуло 259 осіб, які намагались створити автопортрет на тлі надзвичайних подій або в небезпечних місцях. Провідний дослідник Агам Бансал переконаний, що любителів селфі можна було б врятувати за допомогою заборони знімання в найнебезпечніших місцях, а саме – на дахах електротранспорту, залізничних коліях, мостах, на краю висотних споруд, водоспадів чи скель¹⁰.

Психологи стверджують, що на підсвідомому рівні виникає своєрідний інстинкт людини, яка фотографує, – зберегти від забуття. Сьогодні фотографують усі, незалежно від віку, статі, статусу чи національності. Сучасне селфі – це міжкультурний феномен, який виник в еру Інтернету, і саме це зумовлює потребу наукового осмислення явища у сферах комунікацій та психології.

⁷ Там само, с. 104.

⁸ Там само, с. 107.

⁹ Штольц, А., Білик, Д., (2014), *Посміхайтесь – Вас знімає власна камера!*

¹⁰ The Washington Post (2018), "More than 250 people worldwide have died taking selfies, study finds".

Для визначення особливостей та функцій кожного з описаних у нашому дослідженні жанрів, варто розглядати практичність їхнього застосування та зацікавленість аудиторії щодо конкретних журналістських матеріалів. Саме для цього розглянемо теоретичну складову побудови жанрової системи у фотожурналістиці європейських держав.

Польський професор Казімеж Вольний-Зможинський поділяє фотографічні жанри на інформаційні та публіцистичні¹¹. Окрім традиційного фоторепортажу, який, до речі, дослідник відносить до публіцистичної групи, автор пропонує та характеризує деякі нові візуальні форми передачі інформації, якими є прес-фотографія, фотофейлетон, фотоесей, фотомонтаж, фотокомікс, фотоблог і фотокаст.

Для означення жанру прес-фотографії науковець термінологічно розміщує поняття в синонімічний ряд з фотографією журналістською (репортерською, пресовою, ілюстраційною). Звісно, в цьому випадку йдеться не лише про етимологічні ознаки визначення, але й про метод підготовки інформаційно-ілюстративного матеріалу, а саме – про роботу фоторепортера, який фіксує документальні свідчення подій. Жодне слово не спроможне описати образ, який підтверджує те, що бачив журналіст. Оскільки фотографія показує місце події та ситуацію навколо, як усе було насправді, формує у реципієнта особливий спосіб сприйняття та розуміння, незалежно від мови спілкування чи культурної приналежності¹².

Прес-фотографія, як незалежне фото, має на меті оперативне передання адресатові інформації про подію, яка відбувається у висвітленому в кадрі фрагменті реальності. У прес-фотографії йдеться про демонстрування правдивої ситуації без жодної ретуші, а головною темою зазвичай є те, що знаходиться на першому плані, хоча часто й тло відповідає тематиці, над якою працює фоторепортер. Серед важливих ознак цього виду є враження, яке отримує реципієнт (читач) як безпосередній свідок відображеної події. В цьому випадку важливою умовою є автентичність події та неможливість постановки чи авторського аранжування. Інформаційна функція є основою у прес-фотографії, до того ж відбувається нагадування читачеві (глядачеві) про очевидну присутність на місці події.

Для осмислення сучасної жанрової системи у фотожурналістиці варто розглянути й похідні публіцистичні форми, які сьогодні часто є об'єктами конвергенції та засобами впливу в електронних медіа, особливо в соціальних мережах. Професор Вольний-Зможинський описує фотофейлетон, фотоесей, фотомонтаж, фотокомікс, фотоблог, фотокаст та інші види фотопублікацій, які сьогодні актуальні в друкованих та інтернет-виданнях.

В одній з останніх колективних праць за редакцією професора Казімежа Вольного-Зможинського «Жанри журналістики в Європі. Вступ до порівняльної генології» (*Gatunki dziennikarskie w Europie. Wstęp do genologii porównawczej*)¹³ упорядник зазначає, що перші спроби наукового опису жанрової системи розпочались ще у 1950-их роках, і щоразу відбувались дискусії щодо журналістських матеріалів (йдеться також про фотоматеріали), які постійно видозмінювались та набували різ-

¹¹ Wolny-Zmorzyński, K. (2007), *Fotograficzne gatunki dziennikarskie*, Warszawa, s. 60.

¹² Там само, с. 66-71.

¹³ Wolny-Zmorzyński, K., Morawiecki, J., Urbaniak, P., (red.) (2017), *Gatunki dziennikarskie w Europie. Wstęp do genologii porównawczej*, Wrocław, s. 180.

них форматів. Тому процес систематизації фотожанрів у Польщі тривав аж до 2007 року. Остаточний етап поділу жанрів завершився лише після консультацій та порозуміння з найвідомішими та найдосвідченішими фоторепортерами. Вони підтвердили генологічні особливості фотографій, які створюють щодня для наповнення медійного простору. З огляду на це Казімеж Вольний-Зможинський запропонував систему жанрів фотожурналістики, яка складається з інформаційних (передається лише інформація, тоді як автор залишається невидимим) і публіцистичних (автор інтерпретує інформацію про подію, подає її під власним кутом зору)¹⁴. Фотографія є найвищим критерієм сумісності з реальністю, завдяки якому пізнаємо світ. Документальний образ ніхто не може оскаржувати, адже він не є вигадкою чи постановкою. Завдячуючи фотографії кожен бачить те саме, ту саму частину з реальності, певний фрагмент події, яку зафіксував і увічнив у конкретний час фоторепортер.

У публіцистичному відтворенні накладається суб'єктивна точка зору фоторепортера. Фото показує світ так, як розуміє його сам автор, що використовує образ, як журналіст – слово, надаючи йому різні підтексти та прочитання.

Сприймання фрагменту реальності буде різним, так само як існують різні люди з їхньою емоційною чутливістю, переконаннями, навіть якщо одночасно беруть участь у тій самій події. Вони інакше сприйматимуть реальність, тому що все залежить від їхньої емоційності, культури та уяви, але принаймні відправна точка для пізнання світу безперечно така сама – та, яку зафіксував автор фотографії.

Передусім будь-яку фотографію у журналістиці науковці вивчають як об'єкт фотожурналістики, рідше у ширшому значенні йдеться про візуальну журналістику, яка сьогодні визначає процес переходу медійного змісту до домінування образності та включає явище прогресивної конвергенції медіа. За визначення Кембридзького словника, фотожурналістика – це діяльність зі створення новинних матеріалів з використанням переважно фотографій¹⁵. Але вивчення сучасних жанрів фотожурналістики потребує системного підходу, зважаючи на особливості призначення у медіа.

Фотографія, опублікована в пресі, підтверджує факти, що відбулися в певному середовищі, де читач не міг бути фізично присутнім, але фотожурналіст передав атмосферу події. У цьому випадку фото є візуальним доповненням до тексту, тим паче, що інформація, представлена за допомогою образу, краще запам'ятовується.

Дослідниця фотографії з Варшавського університету Уршула Кузнік (Urszula Kuźnik) вдало описала стан фотожурналістики в європейських країнах, а саме – виділила жанрову систематизацію, яка є актуальною для нинішніх умов технологічного розвитку медіапростору. Авторка зазначає, що фотографія в англійській журналістиці переважно поділяється на певні види за тематикою: документальне чи соціальне фото, стріт-фотографія, спорт-фотографія тощо. Але якщо говорити про форму та вигляд фотопублікацій, то потрібно виділити **фотоновину** (photo news), коли йдеться про фото, яке є основним носієм інформації про подію. Суміжною фор-

¹⁴ Wolny-Zmorzyński, K., Morawiecki, J., Urbaniak, P., (red.) (2017), *Gatunki dziennikarskie w Europie. Wstęp do genologii porównawczej*, Wrocław, s. 27-32.

¹⁵ The Cambridge Dictionary, available at: <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/photojournalism>

мою, на думку польської дослідниці, є **спот-новини** (spot news), тобто фото з місця події, яка вражає чимось неочікуваним, дивовижним або драматичним¹⁶.

Фоторепортаж сформований як результат мотивації суспільного інтересу і передає насамперед подію, процеси та обставини. Цей жанр польські дослідники характеризують значним експресивним компонентом, проте перед авторами існує вимога – жорстко дотримуватись всіх етичних меж, які є результатом неупередженого ставлення до фотожурналіста.

З-поміж основних рис фоторепортажу варто назвати актуальність, прагнення до об'єктивності, але також і розповідний стиль матеріалу, щоб реципієнт найкраще сприймав і декодував інформацію.

Портрет (portrait, sylwetka)¹⁷ – жанр, який походить з мистецтва, але в журналістиці переважно це додаток до опису певної особи. В англomовних медіа це слово означає і письмовий текст, і візуальну змістову форму, яку дуже часто редакції інтегрують в інші жанри, наприклад, інтерв'ю. Складовими елементами портрету є демонстрація зовнішнього образу особи, зокрема показ обличчя, пози, одягу та вигляду, що може свідчити про певний статус, стать і культурні цінності. Окрім того, сприйняття портрету залежить від композиції, світла, використаного ракурсу.

Дуже часто зміст журналістського матеріалу анонсує спеціальна форма фото номера чи **фото першої сторінки** (Magazine cover). Зазвичай це і є візуальна візитівка видання, яка впливає на рейтинговість та відповідний імідж редакції. Особливим форматом насамперед в інтернет-журналістиці є **фоторозповідь** (Visual storytelling) – розповідь за допомогою цифрових матеріалів, яку сьогодні вважають революцією в медіа. Технології дають змогу використовувати текст, зображення і звук, щоб найкраще передати інформацію. Цю форму польські дослідники візуальної журналістики називають цифровим або ж візуальним сторітелінгом, що є близьким до **фотоесею** (photoessey) чи нон-фікшн фоторозповіді (non-fiction storytelling). Ці види є найчастіше гібридними, містять в собі компоненти фотографії, відео, аудіо та тексту. Щоправда, такі жанри відрізняються від репортажу прагненням до суб'єктивного (авторського) висвітлення дійсності з використанням спеціальних засобів вираження та монтажу. Завдяки таким жанровим форматам здійснюється сильний емоційний вплив на реципієнта.

Ще одним візуальним жанром у сучасній медіамережі є **фотоблог** (photoblog), який створюють не лише професіонали, але й аматори, що фотографують. Технологічні можливості сьогодні розширили використання фотографії для всіх, хто має пристрій з фотокамерою. Фоторепортери публікують свої знімки у соціальних мережах (Instagram, Facebook) як і будь-які користувачі. Науковці доводять, що на жанри фотожурналістики неабияк впливає явище таблоїдизації, коли змістова складова побудована на засадах інфотейнменту. Для цього редакції обирають такі форми, як фотомонтаж, фотокаст, слайдшоу, інтернет-меми, які найкраще викликають сильні емоції.

Засновник школи фотографії професор Фред Рітчін (Fred Ritchin) у своїй книзі «Bending the Frame: Photojournalism, Documentary, and the Citizens»¹⁸ роздумує над

¹⁶ Wolny-Zmorzyński, K., Morawiecki, J., Urbaniak, P., (red.) (2017), *Gatunki dziennikarskie w Europie. Wstęp do genealogii porównawczej*, Wrocław, s. 53-58.

¹⁷ Там само, с. 55.

¹⁸ Ritchin, F. (2013), *Bending the Frame: Photojournalism, Documentary, and the Citizen*, Aperture, New York, p. 152.

роллю фоторепортерів на тлі появи в медіа незліченної кількості зображень. Автор з'ясовує, що візуальний зміст репортажів публікують чимраз частіше у книжковій формі або ж у незалежних виданнях поза діяльністю основних медіа.

Основним чинником, який впливає на розвиток фотожурналістики, а відтак й сталої системи жанрів, є процес конвергенції медіа – поява нових форм, які об'єднують друковані, візуальні, аудіо та відеоматеріали. Тож важливими є універсальні вміння журналіста, який повинен створювати медіапродукт за допомогою тексту, фотографії та звуку. В контексті означення форм публікацій таких матеріалів дослідники окреслюють поняття мультижурналістики (*multiple journalism, multi-channel journalism*). Ці процеси пов'язані з високою активністю читачів у соціальних мережах, де існують лише формальні ознаки диференціації за способом подання. Зміст візуальної журналістики будується на потребах користувачів мереж та переважає над текстом.

На думку польської дослідниці Уршули Кузнік, медіасистема сьогодні переживає епоху трансформації змісту, а це створює умови для розвитку нових жанрів у журналістиці. Саме тому поступово буде збільшуватись кількість так званих «читачів нон-стоп», тобто тих, хто постійно перебуватиме онлайн¹⁹. Авторка вважає, що зараз уже немає чіткого поділу на інформаційні і публіцистичні фотожанри, адже немає конкретної межі, хіба спільна риса, яка є важливою для всіх жанрів – інформування суспільства. Форму і функції фотографії визначають можливості документації відзнятого, адже різниця полягає в тому, що фотографія в журналістиці показує поточну подію, а документальне фото відображає стан справи, як соціологічний образ реальності. Саме тому в англійських медіа найважливішим є ефект впливу на реципієнта, що, власне, й визначає будову і риси певного жанру фотожурналістики.

Аналізуючи візуальний контент в англійських медіа, можемо виявити особливість поділу на фотожанри, що відбувається з огляду на форму, зміст і походження об'єкту фотографування. Переважно ключем до виникнення термінології чи назв є тематика, а не формальні риси. Найяскравішим прикладом тематичного поділу на жанри є воєнна фотографія (*war photography*).

Професор Вестмінстерського університету у Лондоні Девід Бейт у своїй праці «Фотографія. Ключові поняття» (*David Bate, Photography. The Key Concepts*)²⁰ підкреслює, що жанри визначають функції фотографії, і сприймають їх залежно від сфери, якої вони стосуються: публічної, приватної чи художньої творчості. Тобто дослідник вивчає жанровість фотографії через її тематику і призначення.

Натомість викладачка Орегонського університету професорка Джуліан Ньютон у книзі «Вага візуальної істини: роль фотожурналістики» (*Julianne Newton, The Burden of Visual Truth: The Role of Photojournalism*)²¹ зауважує, що практично кожна дискусія про фотожурналістику стосується переважно друкованої преси, але ж професійна фотографія дуже часто зараз з'являється на телебаченні, в різноманітних відеосервісах, а насамперед в інтернеті. Значення фотожурналістики розглядають у багатьох медіаплощинах і не обмежують лише публікаціями в друкованих ЗМІ.

¹⁹ Wolny-Zmorzyński, K., Morawiecki, J., Urbaniak, P., (red.) (2017), *Gatunki dziennikarskie w Europie. Wstęp do genologii porównawczej*, Wrocław, s. 57.

²⁰ Bate, D. (2009), *Photography. The Key Concepts*, Bloomsbury-London-New York, p. 199.

²¹ Newton, J. (2012), *The Burden of Visual Truth: The Role of Photojournalism*, Abington, p. 240.

Англомовні автори фотожурналістику вважають відгалуженням журналістики, як радіо чи телебачення, і вказують на її внесок в інформування суспільства про найважливіші події. Наголошують на основній властивості фотографії у журналістиці, якою є звітність (рапортування, донесення, інформування, комунікування про важливі події).

Дослідивши теоретичний та генологічний аспект у жанровій проблематиці фотожурналістики, ми дійшли висновків, що стрімкий технологічний розвиток сприяє процесам асиміляції, коли жанри отримують певні суміжні ознаки та уподібнення, а також трансформації – переходу однієї форми в іншу.

З огляду на потребу наукового осмислення зазначеної проблематики дослідникам візуальних медій варто було б визначити та упорядкувати єдину жанрову систему фотожурналістики для поліпшення якості роботи фоторепортерів, вдалої організації роботи редакційних відділів ілюстрації та б'єлд-редакторів. Під час аналізу явища трансформації у жанровій системі фотожурналістики виявлено тенденцію певних змін і перетворень, коли ознаки одного жанру притаманні іншому або ж частково змінюють його форму чи зміст.

Зважаючи на розвиток сучасних цифрових технологій, ми проаналізували жанровий поділ у фотожурналістиці, який запропонували такі дослідники, як-от: Сергій Горевалов, Казімеж Вольний-Зможинський, Уршула Кузнік, Джуліан Ньютон та Девід Бейт. У перспективі подальших наукових досліджень можемо опиратись на їхні теоретичні напрацювання та наукове вивчення кожного із запропонованих жанрів. Щоправда, задля актуальності, новизни та розширення теми щодо генологічних процесів у фотожурналістиці потрібно дотримуватись світових тенденцій розвитку медіа. Потрібно осмислити важливість впливу цифрових можливостей, які щодня перевершують сподівання репортерів, митців, редакторів через нечувану швидкість зростання популярності нейронної мережі, а ще більше штучного інтелекту, який вже сьогодні використовують у комунікації задля досягнення впливу на реципієнтів.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Гетьманець, М., Михайлин, І. (2009), *Сучасний словник літератури і журналістики*, Прапор, Харків, 384 с.
2. Горевалов, С.І., Зикун, Н.І. та Стародуб, С.А. (Ред) (2010), *Фотожурналістика в системі засобів масової комунікації: єдність слова і зображення: Навчальний посібник*, Київський міжнародний університет, Київ, 296 с.
3. Цуканова, Г. (2015), «Трансформація фотожурналістики у контексті конвергенції медіа», доступно за адресою: <https://tinyurl.com/yxb59gau> (дата перегляду 5 лютого 2019)
4. Штольц, А., Білик, Д. (2014), «Посміхайтесь – Вас знімає власна камера!», доступно за адресою: <https://p.dw.com/p/1Be2C> (дата перегляду 15 травня 2019)
5. Bate, D. (2009), *Photography. The Key Concepts*, Bloomsbury-London-New York, p. 199.
6. Newton, J. (2012), *The Burden of Visual Truth: The Role of Photojournalism*, Abington, p. 240.
7. Ritchin, F. (2013), *Bending the Frame: Photojournalism, Documentary, and the Citizen*, Aperture, New York, p. 152

8. The Cambridge Dictionary, available at: <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/photojournalism> (accessed 5 November 2019).
9. The Washington Post (2018), “More than 250 people worldwide have died taking selfies, study finds”, available at: <http://tiny.cc/4b4tgz> (accessed 10 September 2019).
10. Wolny-Zmorzyński, K. (2007), *Fotograficzne gatunki dziennikarskie*, Wydawnictwa Akademickie i Profesjonalne, Warszawa, s. 136.
11. Wolny-Zmorzyński, K., Morawiecki, J., Urbaniak, P., (red.) (2017), *Gatunki dziennikarskie w Europie. Wstęp do genologii porównawczej*, Wydawnictwo Uniwersytetu Wrocławskiego, Wrocław, s. 180.

REFERENCES

1. Bate, D. (2009), *Photography. The Key Concepts*, Bloomsbury-London-New York, p. 199.
2. Hetmanets, M., Mykhailyn, I. (2009), *Modern Dictionary of Literature and Journalism*, Prapor, Kharkiv, 384 s.
3. Horevalov, S.I., Zykun, N.I. ta Starodub, S.A. (Red) (2010), *Photojournalism in the mass communication system: the unity of words and images: Manual*, Kyivskiy mizhnarodnyi universytet, Kyiv, 296 s.
4. Newton, J. (2012), *The Burden of Visual Truth: The Role of Photojournalism*, Abington, p. 240.
5. Ritchin, F. (2013), *Bending the Frame: Photojournalism, Documentary, and the Citizen*, Aperture, New York, p. 152.
6. Shtolts, A., Bilyk, D. (2014), « Smile – You are shooting your own camera!», available at: <https://p.dw.com/p/1Be2C> (accessed 15 May 2019).
7. The Cambridge Dictionary, available at: <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/photojournalism> (accessed 5 November 2019).
8. The Washington Post (2018), “More than 250 people worldwide have died taking selfies, study finds”, available at: <http://tiny.cc/4b4tgz> (accessed 10 September 2019).
9. Tsukanova, H. (2015), «Transformation photojournalism in the context of media convergence», available at: <https://tinyurl.com/yxb59gau> (accessed 5 February 2019).
10. Wolny-Zmorzyński, K. (2007), *Fotograficzne gatunki dziennikarskie*, Wydawnictwa Akademickie i Profesjonalne, Warszawa, s. 136.
11. Wolny-Zmorzyński, K., Morawiecki, J., Urbaniak, P., (red.) (2017), *Gatunki dziennikarskie w Europie. Wstęp do genologii porównawczej*, Wydawnictwo Uniwersytetu Wrocławskiego, Wrocław, s. 180.

TRANSFORMATION OF GENRES IN PHOTOJOURNALISM: THEORETICAL AND GENOLOGICAL ASPECTS

Yaroslav Tabinskyi

*Ivan Franko National University of Lviv,
Generala Chuprynky Str. 49, 79044, Lviv, Ukraine*

e-mail: tabinskyi@gmail.com

<https://orcid.org/0000-0002-5122-4253>

The article is devoted to the analysis of the main transformation processes in modern photojournalism. The text describes the genre system of photojournalism and examines the classification of Ukrainian and foreign researchers. It explains the main features of a modern photo with all the changes and the transition to a variety of visual forms.

The main objective of the article is to study the state of modern photojournalism and the development of genres of photography. The general scientific methods of synthesis, description, generalization are used to achieve the goal. Due to these methods it was possible to analyze the genre systems of photojournalism of Ukrainian and foreign scientists.

The main results of the study are the classification of photojournalism genres and other processes of genre transformation. The study concludes that today there is no specific system of photography genres, although many scientists propose their own developments in photojournalism. According to the rapid development of digital technologies, the significance of the scientific study is relevant to journalism, media researchers, visual journalism experts and photojournalists.

Photos of important events can convey much more information and instantly affect a person than a few hundred lines of text. That's why editors choose high quality photo illustrations for print and online publications. Illustrations in editions should correspond to the genres of photojournalism and form the visual face of the editorial board. Current research which challenges the genre of photojournalism is particularly relevant.

The active development of multimedia digital technologies has led to the process of internal assimilation (get some related attributes and similarities) and transformation (changes and transformation of one form into another) of genres of photojournalism.

Key words: photojournalism, genres of photojournalism, transformation of genres, visual media, photo.